

Köszöntő

Az 1990-es évek elején a szegedi József Attila Tudományegyetem Történész Diákköre nagy fába vágta a fejszéjét: útjára indított egy olyan kiadványsorozatot, mely az elképzelések szerint ismeretlen, értékes történeti forrásokat tár magyar nyelven az olvasóközönség elé. Nem tudni, a kezdeményezők gondolták-e akkor, hogy a *Documenta Historica* névre elkeresztelt sorozat megéli majd a 100. számot. Most, 26 év után mégis eljutott a kiadvány ehhez a fontos mérföldköhöz, így indokolt számvetést készíteni e negyedszázados működésről. Következzen Pándi Lajos tanár úr összefoglalója, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett a sorozat elindításában, majd a diákkör vezetésével párhuzamosan áldozatos munkával húsz éven át bábáskodott annak megjelenése felett.

A *Documenta Historica* első 86 száma (1992–2011)

A *Documenta Historica* elindításáról a Történész Diákkör 1992. március 12-ei ülése döntött, funkcióját az első számban rögzítettük:

A „Documenta Historica” keretében magyarul mindeddig meg nem jelent vagy ma már nehezen hozzáférhető, esetleg még egyáltalán nem publikált dokumentumokat közlünk. Minden egyes közlés diákmunka, módszertani szempontból is első próbálkozás – de remélhetőleg ennek ellenére sem szorul túl sok elnézésre. Néhány alapelvtől eltekintve a sorozat szerkesztői (Nyemcsok Attila, Pándi Lajos, Szász Erzsébet) nem törekedtek módszerbeli uniformizálásra, a dokumentumok sajtó alá rendezése során meghagyták a szerzők alkalmazta egyéni megoldásokat.

A szegedi József Attila Tudományegyetem Történész Diákkörének e sorozata nemcsak a történészhallgatók kutatói tevékenységét kívánja reprezentálni, hanem – talán nem teljesen nagyképpen – valami maradandóval szeretne hozzájárulni a hazai történettudományhoz, vagy legalábbis a történelem felsőfokú oktatásához.

Reményünk szerint időtálló sorozat első darabját bocsájtjuk újtárra ezzel a kiadvánnyal.

A döntéshez kétévnyi intenzív műhelymunka vezetett, amiben a prímet az akkori történelem–földrajz szakos hallgatók vitték. Tudásuknál és munkabírásuksuknál csak ambíciójuk volt nagyobb. Tanárait valósággal tolták maguk elé, egyikőjük még azt is kibulizta, hogy külön szemináriumot hirdessek egyedül neki (mit mondjak, megizzasztott).

A beindításban a diákkör 1989-es alapító tagjai közül a két szerkesztőtárson túl Gulyás László, Szántó Richárd és Szász Géza játszott kiemelkedő szerepet, rajtuk kívül Bencsik Péter és Kökény Andrea. A periodika beindításával párhuzamosan Bárdi Nándor kolléga alig túlbecsülhető részvételével összeállítottuk a rendszerváltás szöveggyűjteményét (*A kelet-európai diktatúrák bukása*. JATE, 1991) és egy történeti térképgyűjteményt (*Köztes-Európa 1763–1993*. Osiris, 1995). Szinte kizárólag neki köszönhetően 1995-ben beindítottuk második periodikánkat *Studium Füzetek* néven, amelynek 5. száma (*Forráskiadási szabályzatok*. JATE, 2000) a diákkör méltatlanul feledésre ítélt tudományos teljesítménye.

Így hát nem meglepő, hogy már az indulás évében megjelentettük az első nyolc számot. Ezt a tempót a két évtized alatt mindössze egyszer tudtuk megismételni (1998) és kétszer megközelíteni.

Egy-egy szám anyaga helyi diákköri pályázaton, majd az országos diákköri konferencián érlelődött. Így jelentős az átfedés egyfelől az 1989–2011 között díjazott 117 diákköri pályamunka és a tizenegy országos konferencián indított 112 dolgozat, másfelől a *Documenta Historica* 81 szerzője között.

A *Documenta Historica* 300 példányban jelent meg. Egy szám költsége ritkán haladta meg a százezer forintot, és nem volt ritka a harmincezer alatti sem. Ennek durván egyötöde szerkesztési, négyötöde nyomdaköltség. Sokat köszönhattünk a JATEPress vezetőjének, Szőnyi Etelkának az ügyintézés terheinek átvállalásától az olcsó és precíz szerkesztésen át a kedvezményes egyezer forintos oldalankénti nyomdaköltségig.

A diákkörnek nem volt önálló költségvetése, tehát egyfolytában pályáztunk. A Történeti Intézettől egy-két szám költségét jelentő százezer forintot kaptunk évente, rendszeresen támogatta a kiadást a BTK HÖK. Könnyebbé tett, ha a szerző maga vállalta a szerkesztést. Számos esetben a téma mögött álló tanszék segített. Pár számhoz már-már mindenoldalú támogatást kaptunk az Angol Tanszéktől: Novák György kolléga szemináriumi csoportjával fordított

le egy-egy dokumentumot, ők rendezték sajtó alá, sőt árulták is. Az így megjelent négy szám (18., 31., 32., 50.) pedig kötelező irodalom lett az angol szakon.

A 19. szám (*A Constantinus-i adománylevél*, 1995) újrakiadási jogát harmincezer forintért eladtuk a „Sola Scriptura” Lelkészképző és Teológiai Főiskolának, amely 1999-ben ki is adta sajátjaként. Finanszírozási bakijaink közül kínos volt a 2006-ban megjelent 73. szám (*Konrad Adenauer kancellár beszéde az első nyugatnémet kormány programjának vitájában, 1949*), amit a budapesti Konrad Adenauer Stiftung finanszírozott. Fordítása roppant gyenge lett, a németből fordított dokumentum rezüméje németül készült, ezért a KAS utólag visszavonta a támogatást. Könyörgésünkre állt el az összeg visszakövetelésétől.

A köteles és tiszteletpéldányok mellett egy darabig 250 forintért árultuk is a periodikát, de elég sok adminisztrációs gonddal járt, s a befolyt pár tízezer forint amúgy sem volt érdemi. Büszke vagyok rá, hogy a 62. számból (*Napkeleti gyümölcsök*, 2003) húsz példányt szakmai alapon vett át az egyetem Általános Orvostudományi Kara. Ebben Johann Martin Honigberger brassói szász orvos írja le tapasztalatait, aki az 1830-as években udvari orvosa volt Pandzsáb maharadszájának. Plusz büszkeségre ad okot, hogy az 1851-es német és az 1852-es angol kiadás után harmadikként nálunk jelent meg.

A 86 számból 11 fogyott el maradéktalanul (1., 2., 5., 6., 18., 19., 31., 32., 34., 53., 79.). Közülük az 5. (*Edvard Beneš: Zúzottok szét Ausztria-Magyarországot!* 1992) és a 18. (*A Bayeux-i faliszőnyeg*, 1994) lett újranyomva, sőt utóbbi második kiadása is elfogyott (az angol szakos diákok lelkesedése mellett hozzájárulhatott, hogy színesben mellékeljük magát a faliszőnyeget).

Az oktatásban a történész kollégákkal rendszeresen használtuk és használjuk a periodikát (jómagam jelenleg összesen 15 számot).

A *Documenta Historica* szerzői közül a legszorgalmasabb volt Gulyás László, Horváth Krisztián és Szász Erzsébet négy-négy számmal, őket követi három-hárommal Illés Imre Áron és Nótári Tamás. Több egykori diákszerző ma már egyetemi kolléga, tanítványaik pedig a periodika újabb számainak szerzői.

Szeged, 2018. július 2.

Pándi Lajos
volt sorozatszerkesztő

Amikor 2011-ben Pándi tanár úrtól átvettem a Történész Diákkör vezetését, a *Documenta Historica* sorozatszerkesztői feladatait is megörököltem. A legfontosabbnak azt tartottam, hogy a kiadvány szakmai színvonalát megőrizzem, s gondoskodjak a rendszeres megjelenésekről. Ez utóbbi nem volt könnyű, hiszen nagyjából a 2000-es évek közepén érzékelhetővé vált a hallgatók lelkesedésének csökkenése. Míg korábban nem volt ritka, hogy egy év alatt 5-6 szám is megjelent, 2007 után már annak is örülni kellett, ha évente 2-3 számot ki tudunk adni (2012 a maga négy számával kiemelkedő volt). 2013-ban bekövetkezett az, ami korábban soha: egyetlen forráskiadvány sem készült. Szerencsére a későbbiekben ismét jelentkeztek érdeklődő és tetterkész hallgatók, akik vállalkoztak a tanulmányaik mellett a tudományos munkára, így a sorozat tovább folytatódott.

2011 után sem változott ugyanakkor az az alapvonal, hogy a szerzők láthatólag vonzódnak a tudományos pálya iránt, ugyanis közülük többen is felvételt nyertek az egyetem Történettudományi Doktori Iskolájába, ahol vagy már oklevelet szereztek (Palotás Zsolt, Gulyás K. László), vagy közvetlenül a védés előtt állnak (Túróczi Tamás, Krajcsír Lukács).

Az elmúlt évek hozadéka, hogy az ókorászok sorozaton belüli sorozattal jelentkeztek: a *Késő római szöveggyűjtemény* eddig három számot foglalt el, a szerzői kollektívák pedig nehezen hozzáférhető görög és latin nyelvű forrásokat közöltek. Ebben hatalmas szervezőmunkát végzett Székely Melinda tanszékvezető, akinek ezúttal is köszönöm a segítségét. Egyébiránt a 2012 óta megjelent 13 szám témaválasztását áttekintve megállapítható, hogy a középkor erősen háttérbe szorult, mindössze két publikáció született (Domokos Noémi, Gáspár Vince), s közülük is az egyik szerző „vendég”, az ELTE hallgatója.

Változatlanul kihívást jelent megtalálni a kiadványok publikálásának finanszírozását. A Történeti Intézet szerencsére mögöttünk áll, s több esetben is fedezni tudta a költségeket, de így sem nélkülözhetők a pályázati források. Örömteli, hogy a Bölcsészettudományi Kar szíven viseli a tehetség gondozást, s évről-évre pályázati pénzekhez tud jutni, amelyeket a Történész Diákkör egyrészt a *Tehetségek a történettudomány szolgálatában* című tanulmánykötet-sorozat megjelentetésére (eddig négy szám került kiadásra), másrészt a *Documenta Historica* életben tartására tud fordítani. A pályázati források igénybe vétele azonban kompromisszumokat követel meg: a szigorú

előírások miatt külső nyomdákkal kellett szerződést kötni, s emiatt egy-egy szám esetében a külalak különbözött a megszokottól.

Minden nehézség dacára dolgozunk tovább és igyekszünk a hallgatókat tudományos erőfeszítésekre sarkallni. Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) keretében zajló mozgalom látán van remény, mivel történészhallgatóink szerencsére még mindig vonzónak látják a pályázást, s a legtehetségesebbek, a legszorgalmasabbak örömmel vállalják a többletfeladatokat. Minden jelenlegi és jövőbeni hallgatónkat arra biztatok, hogy vegyen részt ebben a munkában, induljon az OTDK-n, s csatlakozzon a *Documenta Historica* szerzőinek hosszú listájához. Remélem, hogy 15-20 esztendő múlva a 200. számot ezeken a hasábokon ugyancsak köszönteni fogjuk.

2018. július 2.

Ferwagner Péter Ákos
sorozatszerkesztő